

PAWEŁ BREZDEŃ

Uniwersytet Wrocławski, Polska • University of Wrocław, Poland

Wybrane aspekty wpływu kapitału zagranicznego na gospodarkę Dolnego Śląska – ujęcie przestrzenne

Selected Aspects of the Influence of Foreign Capital on the Lower Silesia Economy – a Spatial Perspective

Streszczenie: Rosnąca złożoność procesów społeczno-gospodarczych sprawia, iż cechą charakterystyczną współczesnych przedsiębiorstw jest pogłębiający się proces ich internacjonalizacji, co oznacza wzrost ich powiązań ekonomicznych i finansowych z zagranicą. Celem tego opracowania jest ukazanie wybranych zagadnień dotyczących działalności gospodarczej podmiotów z kapitałem zagranicznym w województwie dolnośląskim, przedstawienie ich przestrzennego zróżnicowania oraz ocena stopnia wpływu kapitału zagranicznego na regionalną gospodarkę w latach 2008–2012. Zakres przyjętych do analiz zagadnień uzależniony był od dostępności danych, szczególnie na poziomie lokalnym. W artykule zaprezentowano analizy struktury podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego wg udziału pracujących, wielkości kapitału zagranicznego na mieszkańca, nakładów inwestycyjnych na mieszkańca, wartości eksportu i importu per capita. Powyższe parametry zaprezentowano w układach lokalnych województwa dolnośląskiego, z określeniem ich przestrzennego zróżnicowania i natężenia. Stały się one następnie podstawą do ujęcia poziomu intraregionalnego zróżnicowania całego obszaru (wg powiatów) pod względem syntetycznego wskaźnika wpływu kapitału zagranicznego na gospodarkę województwa. Omawiane procesy i zagadnienia dotyczące kapitału zagranicznego na obszarze Dolnego Śląska zaprezentowano również w odniesieniu do sytuacji ogólnokrajowej.

Abstract: The increasing complexity of socio-economic processes makes it a hallmark of modern enterprises is deepening the process of internationalization, which means an increase in their economic and financial relations with foreign countries. The aim of the study is to present selected issues concerning the economic activity of entities with foreign capital in Lower Silesian voivodeship and of the influence of foreign capital on the Lower Silesia economy in the years 2008-2012. The range adopted for the analysis of issues depended on the availability of data, particularly on the local level. The article presents the analysis of the structure of entities with foreign capital according to the share of the employed, the size of foreign capital per capita, capital investment per capita, the value of exports and imports per capita. These parameters are presented in local systems of Lower Silesia specifying their spatial differentiation and intensity. They then became the basis for recognition of the level of intraregional differentiation of the whole area (by poviats) in terms of the synthetic indicator of foreign capital impact on the economy of the region. These processes and issues of foreign capital in Lower Silesia, was also presented with regard to the situation nationwide.

Słowa kluczowe: gospodarka regionalna; kapitał zagraniczny; województwo dolnośląskie; wymiana handlowa; zróżnicowanie przestrzenne

Keywords: foreign capital; Lower Silesian Voivodeship; regional economy; spatial differentiation; trade exchange

Otrzymano: 30 grudnia 2015

Received: 30 December 2015

Zaakceptowano: 22 maja 2016

Accepted: 22 May 2016

Sugerowana cytacja / Suggested citation:

Brezdeń, P. (2016). Wybrane aspekty wpływu kapitału zagranicznego na gospodarkę Dolnego Śląska – ujęcie przestrzenne. *Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego*, 30(2), 72–94.

WSTĘP

Współczesna, rosnąca złożoność procesów społeczno-gospodarczych sprawia, iż cechą charakterystyczną przedsiębiorstw jest pogłębiający się proces ich internacjonalizacji, co oznacza wzrost ich powiązań ekonomicznych i finansowych z zagranicą. Skutkiem powyższego zjawiska są intensywne przepływy kapitału w formie inwestycji zagranicznych, szczególnie bezpośrednich (biz). Można je zdefiniować jako podejmowanie od podstaw samodzielnej działalności gospodarczej za granicą (*greenfield*) lub też jako przejmowanie kierownictwa już istniejącego przedsiębiorstwa (*brownfield*).

Pojęcie kapitału zagranicznego różni się jednak od bezpośrednich inwestycji zagranicznych, które wg definicji OECD wymagają co najmniej 10% udziału tegoż kapitału w podmiocie. Kategoria kapitału zagranicznego jest zatem szersza w stosunku do inwestycji bezpośrednich. Ale biorąc pod uwagę fakt, że w około 95% ogólnej liczby podmiotów deklarujących posiadanie kapitału zagranicznego w Polsce udział tego kapitału w kapitale podstawowym przekracza wskazane 10% (*Działalność gospodarcza podmiotów...*, 2011: 34), to w celach badawczych niniejszego opracowania przyjęto traktować te dwie kategorie jako tożsame.

Inwestycje zagraniczne stają się obecnie ważnym elementem procesu tworzenia gospodarki o strukturze własnościowej opartej na prywatnym kapitale, gdzie właściciel majątku sprawuje efektywną kontrolę nad sposobami jego zaangażowania w działalność gospodarczą. Literatura przedmiotu dostarcza wielu przykładów zarówno pozytywnego, jak i negatywnego wpływu inwestycji zagranicznych na procesy gospodarcze w regionie. Duża inwestycja przyciąga w dane miejsce konkurentów (efekt naśladownictwa), jak również mniejsze firmy, będące kooperantami. Dlatego skutek lokalizacji inwestycji zagranicznej może być spotęgowany. Ponadto liczne badania dowodzą, że przyspieszenie umiędzynarodowienia działalności gospodarczej przez inwestycje zagraniczne sprzyja m.in. racjonalnemu użytkowaniu kapitału, pracy i technologii, a przekształcone w drodze inwestycji zagranicznych przedsiębiorstwa poprawiają swoją sytuację finansową. Wyraża się to m.in. w wyższej wydajności pracy, dynamice produkcji, zyskowności czy skłonności do eksportu.

Negatywne skutki wpływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych na gospodarkę regionu mogą dotyczyć głównie rynku pracy. Dzieje się tak, gdy część działań jest przekazywana odrębnym, wyspecjalizowanym spółkom znajdującym się poza granicami kraju zrealizowanej inwestycji (Pakulska, 2010). Innym niekorzystnym skutkiem pojawienia się silnego zagranicznego pracodawcy jest drenaż najlepszych pracowników z miejscowego rynku pracy. W ten sposób lokalne przedsiębiorstwa mogą tracić

wartościowych pracowników i napotykać na trudności w ich rekrutacji w konkurencji z firmami zagranicznymi, które z reguły oferują wyższe wynagrodzenie i lepsze warunki pracy (Domański, 2001).

Celem tego opracowania jest ukazanie wybranych zagadnień dotyczących działalności gospodarczej podmiotów z kapitałem zagranicznym w województwie dolnośląskim, przedstawienie ich przestrzennego zróżnicowania oraz ocena stopnia wpływu kapitału zagranicznego na regionalną gospodarkę w latach 2008–2012. Zakres przyjętych do analiz zagadnień uzależniony był od dostępności danych, szczególnie na poziomie lokalnym. Analiza podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego w wybranych, dostępnych kategoriach makroekonomicznych przeprowadzona została na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego, dotyczących spółek deklarujących posiadanie kapitału zagranicznego i składających roczne sprawozdania finansowe.

W artykule zaprezentowano analizy struktury podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego wg udziału pracujących, wielkości kapitału zagranicznego na mieszkańca, nakładów inwestycyjnych na mieszkańca, wartości eksportu i importu per capita oraz dynamiki eksportu w latach 2008–2012. Istotnym zagadnieniem oceny wpływu kapitału zagranicznego na regionalną gospodarkę były analizy udziału pracujących, wartości nakładów inwestycyjnych, wartości importu i eksportu w wartościach ogółem w regionie.

Powyższe parametry zaprezentowano w układach lokalnych województwa dolnośląskiego, z określeniem ich przestrzennego zróżnicowania i natężenia. Stały się one następnie podstawą do ujęcia poziomu intraregionalnego zróżnicowania całego obszaru (wg powiatów) pod względem syntetycznego wskaźnika wpływu kapitału zagranicznego na gospodarkę województwa i jego powiatów. Przy wyborze parametrów, oprócz ich zawartości merytorycznej, kierowano się także dostępnością i kompletnością danych. Aby wyeliminować parametry o zbyt niskim zróżnicowaniu pomiędzy poszczególnymi jednostkami, zakwalifikowano do badania tylko te o współczynniku zmienności większym niż 10%.

Analizy zróżnicowania powiatów Dolnego Śląska, a także konkurencyjności województwa na tle kraju, dokonano przy użyciu taksonomicznej metody porządkowania liniowego. Metoda ta pozwala na ustalenie hierarchii obiektów, czyli uporządkowanie ich w kolejności od obiektu stojącego najwyżej do znajdującego się w niej najniżej. Hierarchię obiektów określa się na podstawie ich odległości od tzw. wzorca rozwoju. Dla każdego obiektu sumuje się zestandaryzowane wcześniej wartości, a następnie konstruuje względny wskaźnik poziomu rozwoju. Aby umożliwić porównywalność analizowanych parametrów, dokonano ich standaryzacji za pomocą wzoru:

$$z_i = \frac{(x_i - \mu)}{\sigma}$$

gdzie:

x_i – zmienna standaryzowana,

μ – wartość średnia zmiennej x ,

σ – odchylenie standardowe populacji,

z_i – wartość standaryzowana parametru x .

Po standaryzacji i zamianie destymulant na stymulanty (poprzez przemnożenie ich wartości przez -1) dla każdej badanej jednostki obliczono wartości taksonomicznych mierników rozwoju w oparciu o wybrane wskaźniki. Skorzystano ze wzoru (Nowak, 1990):

$$m_i = \frac{p_i - p_{\min}}{p_{\max} - p_{\min}} \cdot 10$$

gdzie:

m_i – wartość miernika rozwoju dla i -tej jednostki (powiatu, województwa),

p_i – suma wartości analizowanej grupy wskaźników dla i -tej jednostki (powiatu, województwa),

$p_{\min}$ – suma wartości minimalnych wszystkich analizowanych wskaźników (teoretyczny antywzorzec rozwoju),

$p_{\max}$ – suma wartości maksymalnych wszystkich analizowanych wskaźników (teoretyczny wzorzec rozwoju).

Teoretycznie miernik rozwoju może przyjąć wartość z przedziału $[0, 10]$. Im większą wartość tego miernika osiąga dana jednostka, tym wyższym poziomem badanego zjawiska się charakteryzuje. Im wartość jest mniejsza, tym więcej jednostka ma do nadrobienia w stosunku do teoretycznego wzorca rozwoju.

WPLYW KAPITAŁU ZAGRANICZNEGO NA GOSPODARKE REGIONALNĄ

Kapitał zagraniczny w formie bezpośrednich inwestycji uznawany jest za najkorzystniejszą i najbezpieczniejszą formę lokaty kapitału, co wynika w szczególności z trwałości inwestycji. Nie niesie ona ze sobą niebezpieczeństwa polegającego na nagłym wejściu i natychmiastowym wycofaniu się z gałęzi, rynku czy regionu po osiągnięciu przejściowego zysku (Begg, Fisher, Dornbusch, 2006). Skala wpływu kapitału zagranicznego na gospodarkę regionalną jest uwarunkowana wieloma czynnikami i wiąże się z jej potencjałem, przedmiotem inwestycji oraz formą zaangażowania kapitału. Ponadto efekty inwestycji mają swoje odzwierciedlenie nie tylko w sferze gospodarczej, ale także w sferach społecznej, kulturowej i środowiskowej układu regionalnego i lokalnego (Smętkowski, 2000).

Bezpośrednie inwestycje zagraniczne oddziałują na gospodarkę regionu analogicznie do wpływu na gospodarkę krajową. Ich wpływ zaznacza się w sposób bezpośredni i pośredni (Jodkowski, 1995).

Bezpośrednie efekty zagranicznego inwestowania w regionie obejmują (Kozuch, 1998):

- napływ kapitału umożliwiającego restrukturyzację gospodarki regionu, wzrost produkcji i zwiększenie zatrudnienia,
- wdrożenie nowoczesnych metod technologii do przedsiębiorstw regionu,
- zastosowanie nowoczesnych metod organizacji i zarządzania,
- poprawę jakości produkcji,
- wzrost i dywersyfikację eksportu,
- wpływ na lokalne środowiska biznesu,

- wpływ na stan środowiska naturalnego,
- podnoszenie kwalifikacji zawodowych i poziomu wynagrodzeń,
- wpływ na konkurencję na rynku lokalnym.

Pośredni wpływ na sytuację gospodarczą regionu realizuje się poprzez oddziaływanie na całą gospodarkę narodową i uwidacznia się w postaci następujących efektów (Jodkowski, 1995):

- proces transformacji systemu, w tym tworzenia nowych instytucji,
- przyspieszenie prywatyzacji,
- stymulowanie konkurencji.

Oczywiście wymienione wyżej efekty oddziaływania biz na gospodarkę regionu nie muszą pojawiać się bezpośrednio po danej inwestycji. Czasami występują, w szczególności w okresie transformacji gospodarczej krajów, a tym samym i ich regionów, efekty zgoła odmienne, np. ograniczenie zatrudnienia, z uwagi na wprowadzenie nowych technologii i metod organizacji procesu produkcyjnego przez inwestora zagranicznego w przekształcanym przedsiębiorstwie. Tego typu początkowe efekty wpływu biz na gospodarkę regionu mogą budzić niechęć środowisk lokalnych do tej formy internacjonalizacji produkcji.

Dzięki napływowi kapitału zagranicznego region może korzystać z przewagi konkurencyjnej, której źródłem jest wiedza obejmująca np. technologię uzyskiwaną dzięki nakładom na B+R. Należy jednak zwrócić uwagę, że ujawnienie się korzyści wynikających z transferu technologii do przedsiębiorstw zależy nie tylko od skali i struktury gałęziowej napływającego kapitału, ale także od stopnia zaawansowania procesów transformacji gospodarczej w regionie (Witkowska, 1996; Karaszewski, 2004). Kapitał zagraniczny, lokując swoją działalność w regionach goszczących, stanowi dla nich źródło wiedzy naukowo-technicznej zarówno w czystej, jak i w uprzedmiotowionej postaci, a ponadto stwarza szanse na bezpośrednie uczestnictwo w globalnej sieci badawczo-rozwojowej. Ten ostatni kanał transferu technologii ma też wyjątkowe znaczenie dla regionów słabiej rozwiniętych, gdyż jest niezależny od zdolności importowej danej gospodarki i wiąże się z nim szczególnie duże oczekiwania uzyskania korzyści *spillover* w stosunku do firm lokalnych. Zatem najkorzystniejszą, a przy tym najtańszą formą uzyskania dostępu do zagranicznej technologii i podniesienia poziomu innowacyjności gospodarki jest napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych do regionu (Talar, 2009).

Duża inwestycja na danym terenie przyciąga konkurentów (efekt naśladownictwa) oraz mniejsze firmy, będące kooperantami, dlatego wpływ biz na gospodarkę regionu może być spotęgowany. Zwiększająca się liczba inwestorów oraz wielkość inwestycji zagranicznych w regionie powoduje bowiem poprawę jego wizerunku gospodarczego i sprzyja podnoszeniu poziomu atrakcyjności inwestycyjnej takiego obszaru.

Dokonujący się w wyniku biz transfer technologii może przyczyniać się do rozwoju gospodarczego całego obszaru. Ponadto nowe technologie w regionie mogą powodować korzystną restrukturyzację całej jego gospodarki i zmienić strukturę handlu (Czerwieniec, 1990). Istotnym czynnikiem charakteryzującym rolę bezpośrednich inwestycji zagranicznych w gospodarce regionu jest rosnące zaangażowanie podmiotów z udziałem zagranicznym w wymianę z zagranicą zarówno po stronie importu, jak i eksportu. Badania dowodzą, że kapitał zagraniczny napływa głównie do dziedzin,

w których Polska ma przewagi komparatywne, zatem oba strumienie – handel i inwestycje – uzupełniają się nawzajem. Potwierdza to wyższa dynamika obrotów handlu zagranicznego podmiotów z udziałem zagranicznym w porównaniu do ogółu podmiotów gospodarczych, a także dużo większa skłonność tych podmiotów do eksportu (Weresa, 2002). Jednocześnie podmioty te wykazują znacznie większą dynamikę importu. Potwierdza to często prezentowany w literaturze pogląd o znacznej importochłonności spółek z kapitałem zagranicznym. Obserwacje te świadczą o dużym udziale firm zagranicznych w generowaniu ujemnego bilansu handlu zagranicznego Polski, co jest zjawiskiem negatywnym (Domańska, 2007).

Bezpośrednie inwestycje zagraniczne odgrywają także ważną rolę w kształtowaniu zatrudnienia w regionie. Mogą one wpływać na siłę roboczą w sposób ilościowy i jakościowy. Wpływ ilościowy jest mocno uzależniony od charakteru inwestycji. Przy inwestycjach kapitałochłonnych pojawia się relatywnie większe zapotrzebowanie na wykwalifikowanych pracowników. Wielkość i popyt na siłę roboczą jest inny w przypadku inwestycji pracochłonnych. Biz mogą więc wpływać nie tylko na utrzymanie lub tworzenie nowych miejsc pracy w danym podmiocie, ale również oddziaływać pozytywnie na proces tworzenia miejsc pracy w otoczeniu takiej firmy, np. w lokalnych przedsiębiorstwach świadczących usługi na rzecz podmiotów z obcym kapitałem.

Inwestycje zagraniczne wpływają pozytywnie na jakość siły roboczej w regionie. Zastosowanie nowoczesnych technologii zwiększa zapotrzebowanie na wykwalifikowanych pracowników. Inwestorzy zagraniczni wpływają też na podnoszenie kwalifikacji pracowników przejętych firm regionu lub podmiotów stanowiących wspólne przedsięwzięcie rodzimych firm z kapitałem obcym, przekazując wzorce i zasady obowiązujące w firmie zagranicznej. Tym samym inwestorzy wpływają na mentalność pracowników (Dziemianowicz, 1997).

Kapitał zagraniczny może sprzyjać rozwijaniu kontaktów gospodarczych danego regionu z zagranicą. Dzięki temu zwiększa się stopień internacjonalizacji gospodarki regionu. Następuje też poprawa zaopatrzenia na rynku, a jako wspólne przedsięwzięcie z partnerem miejscowym taka inwestycja pozwala wykorzystać wykształcone przez inwestora zagranicznego sieci handlowe i kooperacyjne, tym samym ułatwiając obrót handlowy wyrobami powstałymi w danym regionie.

Należy jednak pamiętać o możliwości negatywnego oddziaływania biz na gospodarkę regionu. Przedsiębiorstwa zagraniczne dysponują znacznym kapitałem, nowoczesną technologią i techniką zarządzania, są mobilne i mają łatwość wykorzystania swoich atutów w różnych częściach świata. Korporacje transnarodowe, dzięki swoim przewagom konkurencyjnym, mogą wywierać znaczny wpływ na politykę gospodarczą krajów (regionów) przyjmujących kapitał, doprowadzając czasami do nieuzasadnionego faworyzowania firm z kapitałem zagranicznym w stosunku do rodzimych producentów. Obawy budzi też możliwość przeniesienia działalności do obszarów trzecich w przypadku powstania, z punktu widzenia korporacji, niekorzystnych warunków działania w danym regionie. Kapitał zagraniczny może więc osłabiać, a nawet eliminować konkurencję na rynku regionalnym. Skutkiem takiego działania może być zmniejszenie się liczby lokalnych podmiotów, a w konsekwencji wzrost bezrobocia w regionie (Luc, 2000).

Niekorzystnym zjawiskiem dla gospodarki regionu jest też sytuacja, kiedy biz funkcjonują na zasadzie samowystarczalności czy tzw. enklaw. Enklawowy typ aktywności gospodarczej uznawany jest za typowy przypadek wzrostu bez rozwoju, co oznacza, że w strukturze danej gospodarki nie dokonują się istotne przemiany (Czerwieniec, 1990). Dlatego należy mieć na uwadze stopień asymilacji i zakorzenienia biz w gospodarce regionu, fakt, czy firma ma kooperantów zlokalizowanych w regionie, czy współpracuje z miejscowymi ośrodkami badawczymi, czy zaopatruje region w produkowane przez siebie wyroby itp. Im silniejsze są powiązania firmy zagranicznej z regionem, tym większe mogą być korzyści – bezpośrednie i mnożnikowe – danej inwestycji. To silne zakorzenienie zmniejsza również prawdopodobieństwo szybkiego przeniesienia jej do innego regionu czy kraju.

Ogólny jednak bilans zysków i strat krajów (regionów) przyjmujących biz jest na pewno dodatni, na co wskazują opisane powyżej efekty zagranicznego inwestowania w obszarze kraju (regionu) goszczącego kapitał zagraniczny. Potwierdzają to także stania rządów państw, władz regionalnych i lokalnych o przyciągnięcie inwestycji zagranicznych na swoje terytorium.

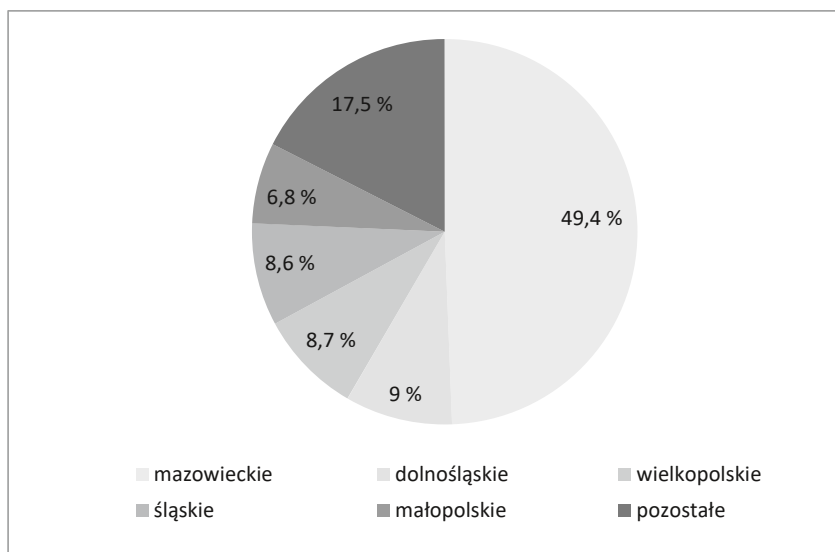
KAPITAŁ ZAGRANICZNY W WOJEWÓDZTWIE DOLNOŚLĄSKIM NA TLE POZOSTAŁYCH WOJEWÓDZTW

Znaczna wartość kapitału zagranicznego w Polsce, a zwłaszcza wyraźne przyspieszenie jego napływu po 2004 roku, oznacza systematyczny wzrost znaczenia przedsiębiorstw z tym kapitałem w polskiej gospodarce. Nasz kraj staje się coraz atrakcyjniejszym miejscem dla obcych inwestorów. W latach 2004–2012 systematycznie zwiększały się mierniki obrazujące napływ inwestycji zagranicznych do Polski, takie jak: liczba przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego, kapitał podstawowy (w tym zwłaszcza kapitał zagraniczny w przedsiębiorstwach), wydatki inwestycyjne na nowe środki trwałe. W okresie tym systematycznie rosła liczba podmiotów z kapitałem zagranicznym – z 15 816 w 2004 roku do 25 914 w 2012 roku. W latach 2008–2009 zaznaczył się jednak wpływ światowego kryzysu finansowego. Spadek liczby pracujących w podmiotach z kapitałem zagranicznym miał miejsce w 2009 roku i wynosił do 1 460 650 pracujących w stosunku do roku 2008 (1 531 668), co przy wzroście liczby przedsiębiorstw mogło oznaczać albo powstawanie mniejszych firm, albo redukcję zatrudnienia w już istniejących. Po roku 2004 kapitał podstawowy omawianych podmiotów (w tym wartość kapitału zagranicznego) zwiększał się systematycznie ze 128 226 mln zł w 2004 roku do 206 992,3 mln zł w 2012 roku. Wydatki inwestycyjne na nowe środki trwałe rosły także systematycznie do 2008 roku, w latach 2009–2010 za sprawą wspomnianego już kryzysu finansowego nastąpił niestety dość spory ich spadek i w dalszych latach podlegają one wahaniom (*Działalność gospodarcza podmiotów...*, 2011, 2013).

Podjęcie inwestycji zagranicznych w Polsce przyczynia się do wzrostu dywersyfikacji gospodarek regionalnych (Brezdeń, Spallek, 2008). Stopień zainteresowania kapitału zagranicznego poszczególnymi województwami w kraju jest jednak zróżnicowany.

Istotnym przejawem znaczenia obcego kapitału w regionalnej gospodarce jest liczba podmiotów z jego udziałem. W latach 2004–2012 prawie we wszystkich województwach (z wyjątkiem województwa lubuskiego, w którym po okresie wzrostu w latach 2004–2007 z 6,3 do 7,9 podmiotów na 10 tys. mieszkańców, nastąpił niewielki spadek w 2012 roku do poziomu 7,5) obserwowano wzrost natężenia podmiotów z kapitałem zagranicznym na 10 tys. mieszkańców. Regiony Polski charakteryzują się jednak bardzo dużym zróżnicowaniem pod względem omawianego parametru. Województwo dolnośląskie z liczbą 8,2 podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego na 10 tys. mieszkańców w 2012 roku należało do regionów o najwyższym poziomie badanego wskaźnika. Uplasowało się bowiem na trzeciej pozycji w kraju po województwie mazowieckim (18,8) i zachodniopomorskim (8,4), a przed lubuskim (7,5), wielkopolskim (6,6) i pomorskim (6,1), przy średniej krajowej wynoszącej w badanym roku 6,7 podmiotów na 10 tys. mieszkańców (Bank Danych Lokalnych, 2015). Większe natężenie podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego w województwie dolnośląskim wynikało nie tylko z dużego potencjału gospodarczego regionu, ale także z jego bliskiego położenia przy zachodniej i południowej granicy kraju.

Ryc. 1. Struktura kapitału zagranicznego wg województw w 2012 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalności gospodarczej podmiotów...* (2013)

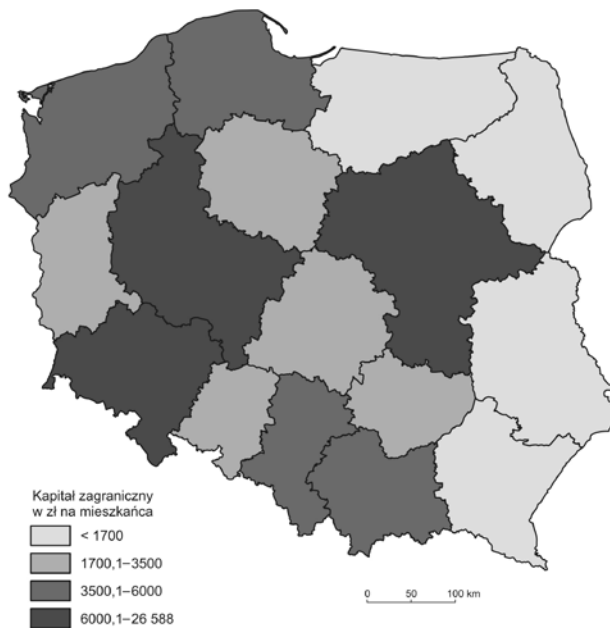
Pozycja województwa w kraju była jeszcze wyższa w przypadku jego udziału w wartości kapitału zagranicznego ulokowanego w Polsce (ryc. 1). Na koniec 2012 roku udział ten wynosił 9%, co dało regionowi drugą pozycję po województwie mazowieckim, które skupiło prawie połowę kapitału (49,4%), a przed województwami wielkopolskim (8,7%), śląskim (8,6%) i małopolskim (6,8%). Udział kapitału zagranicznego w żadnym z pozostałych 11 województw nie przekroczył 5% jego łącznej wartości.

To duże zainteresowanie inwestorów regionem potwierdzają także badania atrakcyjności inwestycyjnej województw, w których dolnośląskie również plasuje się na drugiej pozycji w kraju (Nowicki, 2013). Badania te wskazują na wysoki poziom rozwoju gospodarczego regionu (8,5% PKB kraju), znacznie przekraczający średnią krajową, bardzo korzystne przygraniczne położenie w sąsiedztwie Niemiec i Republiki Czeskiej, a także względem rynków zbytu tworzonych przez aglomerację berlińską, praską i warszawską, bardzo dobrze rozwiniętą infrastrukturę transportową i teleinformatyczną, obecność wielu wyższych uczelni, wysoki poziom przemysłu (co uwiadcza specjalizacja tego regionu w nowoczesnych rodzajach produkcji przemysłowej – przemysł środków transportu, farmaceutyczny, elektronika użytkowa, sprzęt AGD i RTV), wysoki poziom rolnictwa oraz liczne podstrefy specjalnych stref ekonomicznych (Godlewska-Majkowska, Komor, Zarębski, Typa, 2013).

Znaczącą rolę kapitału zagranicznego w gospodarce województwa uwiadcza wartość tego kapitału na mieszkańca. Z wynikiem 8538 zł per capita w 2012 roku województwo dolnośląskie także znalazło się na drugiej pozycji w kraju w grupie województw o najwyższej wartości badanego parametru, obok mazowieckiego i wielkopolskiego (ryc. 2).

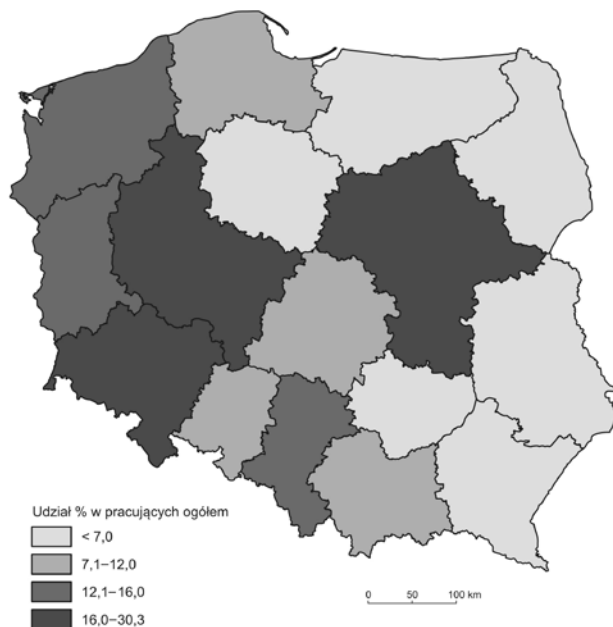
Ryc. 2. Wartość kapitału zagranicznego w województwach w 2012 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalności gospodarczej podmiotów...* (2013)

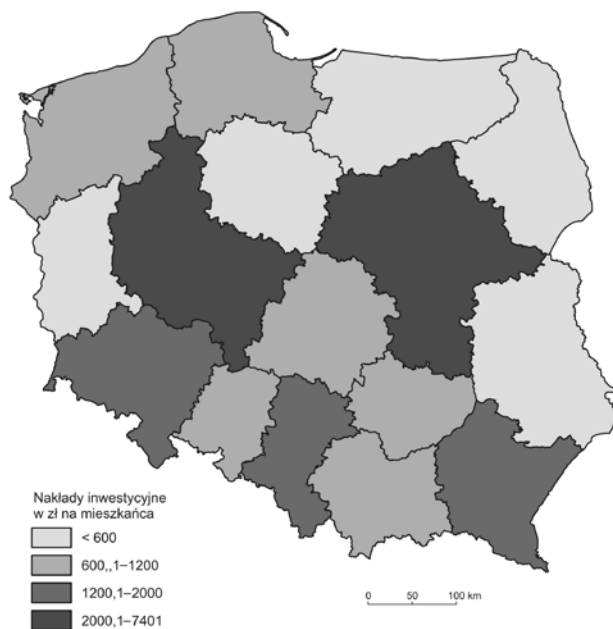
Należy jednak zwrócić uwagę na bardzo duży dystans Dolnego Śląska w stosunku do Mazowsza. Uzyskana wartość stanowiła 1/3 wartości uzyskanej w województwie mazowieckim i była o ponad 1500 zł wyższa od wartości w województwie wielkopolskim oraz kilkukrotnie wyższa od kwot z regionów wschodniej Polski. Podobny rozkład

Ryc. 3. Pracujący w podmiotach z kapitałem zagranicznym w województwach w 2012 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalności gospodarczej podmiotów...* (2013) i Banku Danych Lokalnych (2015)

Ryc. 4. Nakłady inwestycyjne w podmiotach z kapitałem zagranicznym w województwach w 2012 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalności gospodarczej podmiotów...* (2013)

przestrzenny dotyczył udziału pracujących w podmiotach z kapitałem zagranicznym w pracujących ogółem w układzie województw (ryc. 3). Pod tym względem województwo dolnośląskie należało do regionów, w których wpływ kapitału zagranicznego na rynek pracy był największy. Z wynikiem 18,9% Dolny Śląsk uplasował się tym razem na trzeciej pozycji w kraju za Mazowszem (30,3%) i Wielkopolską (21%), przy średniej krajowej wynoszącej w 2012 roku 14,4%. Zwraca uwagę niewielki odsetek, poniżej 7%, pracujących w województwach: kujawsko-pomorskim, podkarpackim, świętokrzyskim, warmińsko-mazurskim, a szczególnie w lubelskim i podlaskim – poniżej 3,5%.

Nieco inny obraz przedstawia rozkład nakładów inwestycyjnych podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego w złotych na mieszkańca (ryc. 4). Pod tym względem aktywność inwestorów zagranicznych w 2012 roku w województwie dolnośląskim – z wynikiem 1832 zł – była niższa od przeciętnej dla kraju, wynoszącej 2075 zł. Natomiast w województwach podkarpackim i śląskim była na podobnym poziomie. Najwyższe wartości badanego wskaźnika odnotowano w województwach mazowieckim i wielkopolskim.

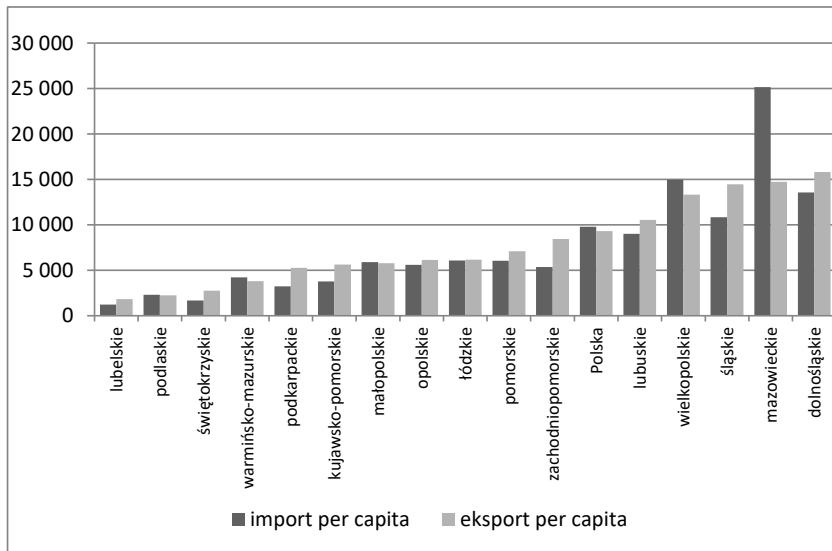
Istotnym zagadnieniem w analizie wpływu kapitału zagranicznego na daną gospodarkę jest jego skala oddziaływania na sferę wymiany handlowej. Istnieje wyraźny związek pomiędzy wielkością eksportu i importu a rozmiarami bezpośrednich inwestycji zagranicznych (Domańska, 2007). Udział podmiotów z kapitałem zagranicznym w 2012 roku w wartości krajowego eksportu i importu ogółem był na porównywalnym poziomie i wynosił około 70%, co wskazuje na duże znaczenie obcego kapitału w kreowaniu skali wymiany handlowej. To potwierdza także ujawnione już w poprzednich latach wyższą jakość i wyższy poziom międzynarodowej konkurencyjności wyrobów firm z kapitałem zagranicznym.

Na wyższą niż w przedsiębiorstwach z kapitałem wyłącznie polskim, proeksportową orientację spółek z obcym kapitałem wpływa również wykorzystywanie przez nie zagranicznych kanałów zbytu oraz stosowanie nowoczesnych metod marketingu. Dużej skłonności eksportowej spółek z kapitałem zagranicznym nadal towarzyszy wysoka chłonność importowa. Zwraca uwagę ciągle utrzymujący się w większym stopniu proimportowy niż proeksportowy charakter wpływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych na bilans handlu zagranicznego (Zysk, 2004). Potwierdzają to także dane statystyczne z 2012 roku, ukazujące większą wartość importu niż wartość eksportu zrealizowaną przez podmioty z udziałem kapitału zagranicznego (*Działalność gospodarcza podmiotów...*, 2013). Rosnąca stopniowo aktywność eksportowa rodzimego kapitału spowodowała wyrównanie tych dysproporcji.

Znaczne zapotrzebowanie na import firm z obcym kapitałem wynika z modernizacji ich potencjału produkcyjnego, co wpływa na poziom importu inwestycyjnego. Jednocześnie rozwój produkcji tych przedsiębiorstw wpływa na wzrost popytu na import zaopatrzeniowy.

Cechą charakterystyczną województwa dolnośląskiego była najwyższa w kraju wartość eksportu podmiotów z kapitałem zagranicznym per capita (ryc. 5). W 2012 roku wyniosła ona w regionie ponad 15 800 zł i była znacznie wyższa niż w województwach mazowieckim, śląskim i wielkopolskim. Pozytywnym zjawiskiem była także wyższa wartość eksportu niż importu, co może świadczyć o rosnącym zakorzenianiu

Ryc. 5. Eksport i import w podmiotach z kapitałem zagranicznym w województwach w 2012 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalności gospodarczej podmiotów...* (2013) i Banku Danych Lokalnych (2015)

Ryc. 6. Wpływ kapitału zagranicznego na gospodarkę województw w 2012 roku – wskaźnik syntetyczny

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalności gospodarczej podmiotów...* (2013) i Banku Danych Lokalnych (2015)

się inwestorów zagranicznych w regionalnej gospodarce i większym wykorzystywaniu jej zasobów. Zwraca uwagę szczególnie duża wartość importu per capita w województwie mazowieckim. Ta przewaga Mazowska wynikała z importu przeznaczonego do odsprzedaży i z jednostki macierzystej. Podobnie było w województwie wielkopolskim. Wysokiej wartości eksportu na mieszkańca w województwie dolnośląskim towarzyszyła jednocześnie korzystna dynamika eksportu w latach 2008–2012. Poziom eksportu per capita wzrósł w tym regionie o blisko 52%, przy wzroście dla kraju o 43%. Najwyższe wzrosty odnotowały województwa z niskimi wartościami eksportu per capita w 2008 roku – podlaskie (o 144%) i łódzkie (o 100%).

Analiza konkurencyjności województw i określenie pozycji Dolnego Śląska pod względem poziomu wpływu kapitału zagranicznego na jego gospodarkę przeprowadzona została na podstawie następujących parametrów:

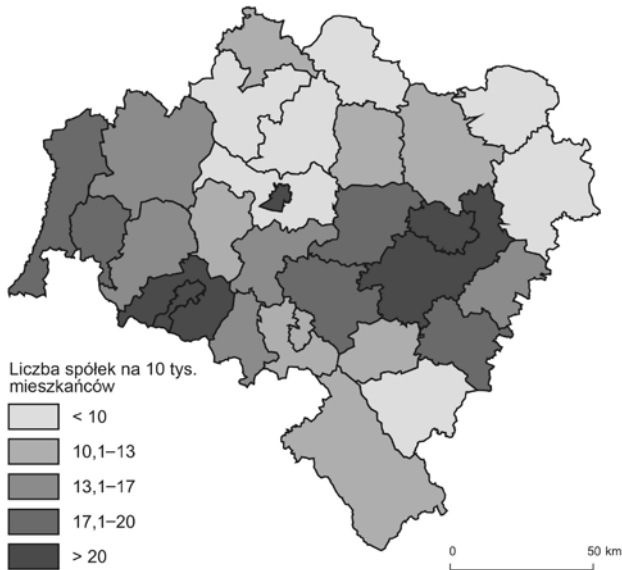
- udziału podmiotów z kapitałem zagranicznym w podmiotach ogółem w %,
- wartości obcego kapitału na mieszkańca w zł,
- udziału pracujących w podmiotach z kapitałem zagranicznym w pracujących ogółem w %,
- udziału nakładów inwestycyjnych podmiotów z kapitałem zagranicznym w nakładach inwestycyjnych ogółem w %,
- udziału wartości eksportu w podmiotach z obcym kapitałem w eksporcie ogółem w %,
- udziału wartości importu w podmiotach z kapitałem zagranicznym w imporcie ogółem w %.

Poziom konkurencyjności województw w Polsce pod względem wpływu kapitału zagranicznego na ich gospodarkę był mocno zróżnicowany (ryc. 6). Wartość miernika syntetycznego zawierała się w granicach od 0,32 do 9,54 pkt. Województwo dolnośląskie z wynikiem 4,82 pkt znalazło się obok województw mazowieckiego (9,54) i wielkopolskiego (5,23) w grupie regionów o wysokim wpływie obcego kapitału na regionalną gospodarkę. Cechami podwyższającymi poziom tego wpływu na gospodarkę województwa były: wysoki udział podmiotów z kapitałem zagranicznym w podmiotach ogółem, znaczny udział pracujących w podmiotach z kapitałem obcym oraz wartość kapitału zagranicznego na mieszkańca. Ocena regionu obniżała stosunkowo niską wartość nakładów inwestycyjnych podmiotów z obcym kapitałem oraz niższy od średniej krajowej udział ich eksportu w eksporcie ogółem.

INTRAREGIONALNE ZRÓŻNICOWANIE REGIONU POD WZGLĘDEM WPŁYWU KAPITAŁU ZAGRANICZNEGO NA GOSPODARKE POWIATÓW

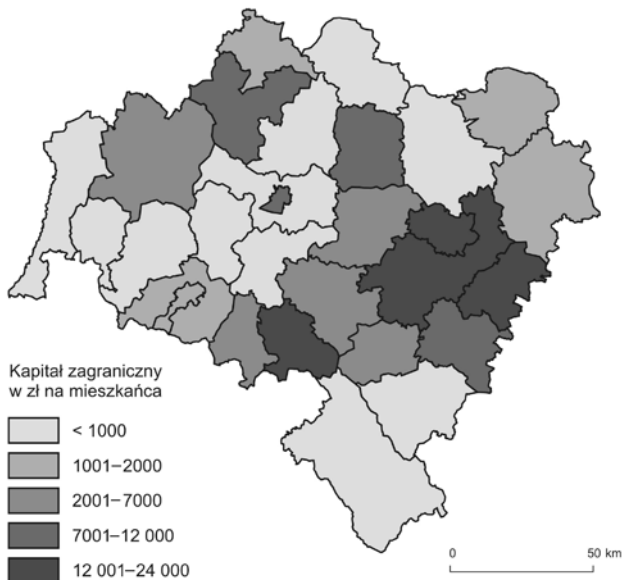
Województwo dolnośląskie należy do regionów kraju o dużym potencjale produkcyjnym i inwestycyjnym. Pod względem wielkości PKB czy wartości dodanej brutto na mieszkańca plasuje się na drugim miejscu w kraju za województwem mazowieckim, uzyskując wyniki przeciętnie o 12 p.p. wyższe od średniej krajowej. Również pod względem wartości produkcji sprzedanej przemysłu zajmuje wysoką, trzecią pozycję, ustępując jedynie województwom mazowieckiemu i śląskiemu, z wynikiem o 20 p.p. wyższym od średniej krajowej (Bank Danych Lokalnych, 2015). Dane te świadczą o dużej zdolności regionu do przekształcania zasobów i dużych nakładów w efekty gospodarcze.

Ryc. 7. Podmioty z kapitałem zagranicznym w powiatach województwa dolnośląskiego w 2012 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalności gospodarczej podmiotów...* (2013)

Ryc. 8. Wartość kapitału zagranicznego w powiatach województwa dolnośląskiego w 2012 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalności gospodarczej podmiotów...* (2013)

Takie uwarunkowania mogą sprzyjać procesom inwestycyjnym, stąd duże zainteresowanie kapitału zagranicznego województwem. Jego największy udział – 55% wartości ulokowanego kapitału ogółem w 2012 roku – miał miejsce w przetwórstwie przemysłowym. Inwestycje w działalność produkcyjną mają znaczący wpływ na układ regionalnej i lokalnej gospodarki, stanowiąc wymierne uwarunkowanie dalszego ożywienia gospodarczego (Smętkowski, 2000).

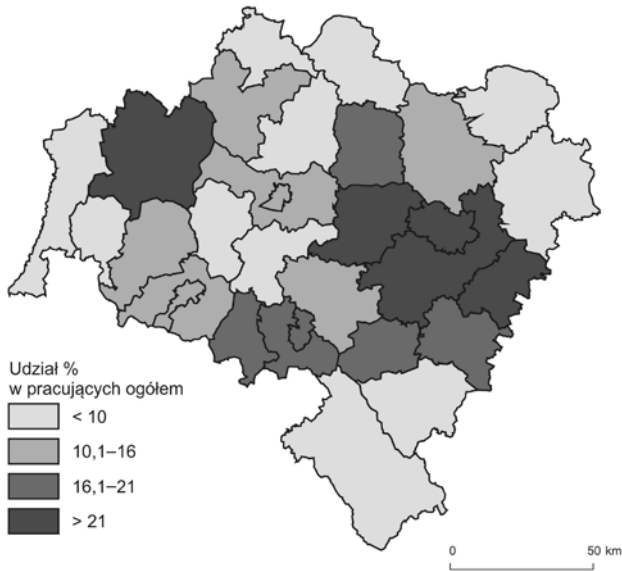
Głównym działem, skupiającym największą część kapitału w przetwórstwie przemysłowym, była produkcja samochodów, naczep i przyczep (30,2%). To wynik wielu przedsięwzięć inwestycyjnych międzynarodowych koncernów motoryzacyjnych realizowanych w trzech funkcjonujących w województwie specjalnych strefach ekonomicznych (SSE): wałbrzyskiej, legnickiej i kamiennogórskiej. Na uwagę zasługuje także znaczący udział produkcji: wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych (17,8%), komputerów, wyrobów elektronicznych i optycznych (17,5%) oraz urządzeń elektrycznych (11,1%). Powyższa struktura inwestycji kapitału zagranicznego świadczy o istotnym jego wkładzie w unowocześnienie i dywersyfikację działalności przemysłowej w województwie.

Ważną płaszczyzną oddziaływania obcego kapitału na gospodarkę regionu jest jego wpływ na rozwój przedsiębiorczości poprzez firmy powstałe w wyniku napływu inwestycji zagranicznych. Dotyczy to zarówno firm nowo zakładanych, jak i tych tworzonych w procesach przebudowy i modernizacji. Inwestując, podmioty zagraniczne wprowadzają nowe technologie, a także nowe formy organizacji i zarządzania produkcją, przyczyniając się tym samym do ich efektywniejszego funkcjonowania.

Województwo jest silnie przestrzennie zróżnicowane pod względem natężenia występowania podmiotów z kapitałem zagranicznym. Na podstawie liczby spółek z udziałem kapitału zagranicznego na 10 tys. mieszkańców w regionie można wydzielić dwa zasadnicze tereny ich koncentracji (ryc. 7): południowo-wschodni z obszarem metropolitalnym Wrocławia (miasto Wrocław na prawach powiatu i powiaty: wrocławski, średzki, strzeliński i świdnicki) oraz południowo-zachodni i zachodni obejmujący powiaty przygraniczne, położone wzdłuż granicy z Niemcami i Republiką Czeską (miasto na prawach powiatu Jelenia Góra oraz powiaty: jeleniogórski, kamiennogórski, lwówecki, lubański, zgorzelecki i bolesławiecki). Bliskość granicy państwa, szczególnie niemieckiej, wyraźnie wpływa na aktywność głównie mniejszych, licznych inwestorów zagranicznych, często prowadzących działalność handlową.

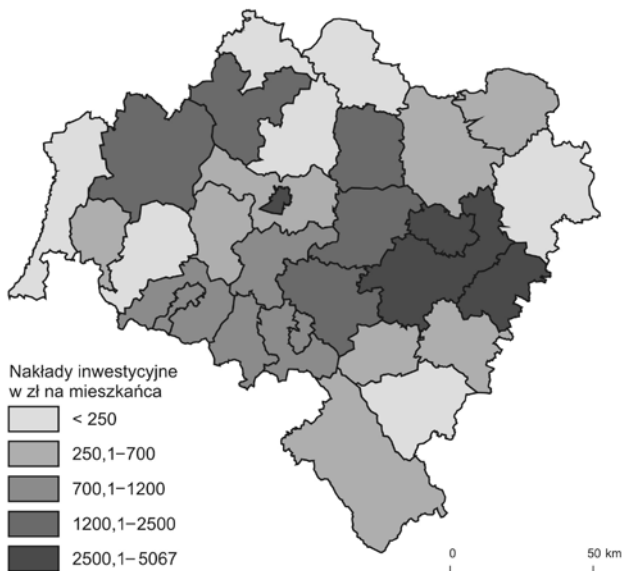
Podobnie jak w przypadku podmiotów z kapitałem zagranicznym, również rozkład przestrzenny wartości obcego kapitału na mieszkańca wykazuje znaczne przestrzenne zróżnicowanie w układzie powiatowym województwa (ryc. 8). Największą wartością tego kapitału w 2012 roku charakteryzowały się: powiat wrocławski (szczególnie w gminach Kobierzyce i Długołęka), funkcjonalnie związany z Wrocławiem, miasto Wrocław na prawach powiatu oraz pobliskie powiaty: oławski, strzeliński, wołowski – będące w ostatnich latach obszarami wylewania się działalności gospodarczej z aglomeracji wrocławskiej, a także miasto Legnica na prawach powiatu. Wysokie wartości tego parametru były też charakterystyczne dla: powiatu wałbrzyskiego, związanego z licznymi projektami inwestycyjnymi międzynarodowych korporacji w ramach Wałbrzyskiej SSE, oraz polkowickiego, związanego z kilkoma dużymi inwestycjami w przemyśle motoryzacyjnym na terenie Legnickiej SEE. Zwraca uwagę niewielka

Ryc. 9. Pracujący w podmiotach z kapitałem zagranicznym w powiatach województwa dolnośląskiego w 2012 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalności gospodarczej podmiotów...* (2013) i Banku Danych Lokalnych (2015)

Ryc. 10. Nakłady inwestycyjne w podmiotach z kapitałem zagranicznym w powiatach województwa dolnośląskiego w 2012 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalności gospodarczej podmiotów...* (2013)

wartość obcego kapitału w powiatach przygranicznych województwa (zgorzeleckiego, lubańskiego czy lwóweckiego), co potwierdza ilościowy wymiar aktywności drobnych inwestorów zagranicznych, wynikający z przygranicznego położenia wspomnianych jednostek (por. ryc. 7).

Zagraniczne przedsiębiorstwa w regionie oddziałują także na jego rynek pracy. Im więcej zatrudnionych i wyższe wynagrodzenie oferowane przez podmioty z obcym kapitałem, tym silniejsze są dochodowe efekty mnożnikowe, generowane przez firmy w lokalnej gospodarce w zakresie sprzedaży dóbr i usług konsumpcyjnych. Sytuacja ta dotyczy zwłaszcza różnic w wynagrodzeniach proponowanych przez podmioty wyłącznie z kapitałem polskim i zagranicznym. Badania pokazują, iż pracownicy zatrudnieni w firmach z kapitałem zagranicznym mogą liczyć na wyższe zarobki niż pracownicy w polskich podmiotach. W ten sposób przedsiębiorcy zagraniczni mogą pośrednio wpływać na wzrost płac u pracodawców lokalnych i w ten sposób zwiększać chłonność całego regionalnego rynku (Pakulska, 2010). Ponadto kontakt z nowoczesną organizacją produkcji oraz systemy szkoleń realizowane w firmach z obcym kapitałem podnoszą jakość lokalnego rynku pracy (Domański, 2001). Struktura przestrzenna pracujących w tych podmiotach wykazuje bardzo duże podobieństwo do przestrzennego rozkładu wartości kapitału zagranicznego na mieszkańca (por. ryc. 8 i 9).

Największy udział pracowników w firmach z kapitałem zagranicznym w pracujących ogółem miał powiat wrocławski, w którym ponad połowa pracowników była zatrudniona w przedsiębiorstwach z obcym kapitałem. Nieco mniej tego rodzaju pracujących było też w powiatach: średzkim (41%), oławskim (28%), bolesławieckim (24%) i w mieście na prawach powiatu Wrocławiu (25,5%) (ryc. 9). Należy podkreślić, iż wspomniane miejscowości charakteryzowały się jednocześnie najniższą stopą bezrobocia w regionie. Zwraca uwagę niski udział pracujących w podmiotach z kapitałem zagranicznym w stosunku do wartości obcego kapitału na mieszkańca w powiecie polkowickim. Jest to wynik wysokiego zatrudnienia generowanego przez jednostki zależne od KGHM i efektywniejszego gospodarowania czynnikiem pracy w międzynarodowych koncernach zlokalizowanych na terenie powiatu.

Najmniejszy udział pracujących w firmach z kapitałem zagranicznym występował w północnej części regionu, czyli w słabych gospodarczo powiatach górowskim i milickim, oraz w powiatach środkowej (jaworski, złotoryjski) i południowej (ząbkowicki i kłodzki) części województwa, z niedostatecznie przekształconymi strukturami gospodarczymi.

Ważną rolę w oddziaływaniu na gospodarkę regionalną odgrywa aktywność inwestycyjna podmiotów. Inwestorzy zagraniczni często są bardziej skłonni do ponoszenia nakładów inwestycyjnych, którym towarzyszy większe zaangażowanie kapitałowe. Większa aktywność inwestycyjna sprzyja jednocześnie powiększaniu i odtwarzaniu majątku trwałego przedsiębiorstw, przyczyniając się tym do wzrostu wielkości i wartości produkcji oraz do podnoszenia poziomu jakości wytwarzanych produktów lub świadczonych usług. Ma to szczególne znaczenie w miejscach znacznej dekapitalizacji majątku trwałego. Ponadto inwestycje zagraniczne w majątek trwały stanowią przejaw trwałego zaangażowania inwestorów w gospodarkę regionalną. Wśród tych inwestycji szczególnie istotne są nakłady na nowe środki trwałe, czyli poniesione na ich budowę,

zakup czy wytworzenie lub dostosowanie do użytkowania i ulepszenie. Rozkład przestrzenny tych nakładów dowodzi ich dużej koncentracji i w pewnym zakresie świadczy o tym, iż inwestorzy zagraniczni podejmują tego typu przedsięwzięcia tylko tam, gdzie spodziewają się największej stopy zwrotu (Weresa, 2002).

W nakładach inwestycyjnych podmiotów z kapitałem zagranicznym w województwie dominują nakłady na zakup nowych środków trwałych, stanowiące ponad 72% ogółu poniesionych kosztów, co jest zjawiskiem bardzo korzystnym. Największych nakładów inwestycyjnych na mieszkańca w 2012 roku dokonały firmy z obcym kapitałem: z powiatu wrocławskiego (ponad 5 tys. zł), z miast na prawach powiatu Wrocław i Legnica, a także z powiatu oławskiego. Wysokie wartości miały także powiaty: średzki, świdnicki, wołowski, polkowicki i bolesławiecki (ryc. 10). Na podkreślenie zasługują zadowalające wartości nakładów inwestycyjnych w powiatach o znacznie zdekapitalizowanym majątku trwałym – wałbrzyskim, kamiennogórskim, jeleniogórskim czy jaworskim. Poniżej 100 zł na mieszkańca wydały natomiast na inwestycje firmy zagraniczne w powiatach górowskim, ząbkowickim i lubińskim.

Rozkład przestrzenny nakładów inwestycyjnych poniesionych przez inwestorów zagranicznych w regionie koresponduje z rozkładem wartości produkcji sprzedanej przemysłu na mieszkańca w 2012 roku oraz dynamiką produkcji sprzedanej w latach 2005–2012, co wskazuje na istotny wpływ zagranicznych przedsięwzięć inwestycyjnych na przekształcenia strukturalne gospodarki regionu i jej rozwój (por. Brezdeń, 2015).

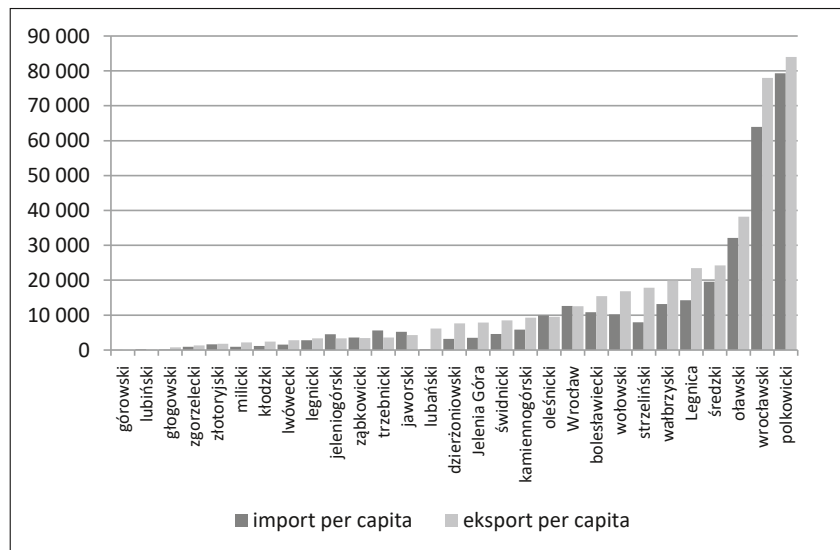
Spółki z udziałem kapitału zagranicznego odgrywają bardzo ważną rolę w obrotach handlowych Polski i jej poszczególnych regionów. Dynamika eksportu i importu podmiotów z obcym kapitałem nadal wyprzedza dynamikę eksportu i importu ogółem. W konsekwencji rośnie udział tych firm w eksporcie i imporcie także na poziomie regionalnym.

W latach 2008–2012 w strukturze wartości eksportu podmiotów z kapitałem zagranicznym w województwie niezmiennie dominowały wyroby gotowe, stanowiące blisko 82% wartości eksportu. Zwraca uwagę wysoki udział eksportu do jednostki macierzystej i jednostek powiązanych w wartości eksportu ogółem, wynoszący w 2012 roku 45%. W strukturze wartości importu analizowanych firm dominował import surowców i materiałów do celów produkcyjnych z tendencją do stopniowego obniżania się jego udziału w wartości importu ogółem – z 73,5% w 2008 roku do 62,5% w 2012 roku. Powyższemu procesowi towarzyszył jednocześnie spadek udziału wartości importu z jednostki macierzystej i jednostek powiązanych ogółem – z 40% w 2008 roku do 28% w 2012 roku.

Pomimo tych pozytywnych zmian nadal funkcjonują w województwie pętle eksportowo-importowe, mogące wskazywać na trwający symptom drenażu gospodarki regionu i wykorzystywanie głównie niższych kosztów produkcji. Są one charakterystyczne szczególnie dla podmiotów z kapitałem niemieckim, który z uwagi na bliskość granicy zachodniej i bardzo korzystną infrastrukturę komunikacyjną dominuje wśród inwestorów zagranicznych w regionie (46% ogółu podmiotów z obcym kapitałem i 53,3% wartości ulokowanego kapitału zagranicznego w 2012 roku). Zjawisko pętli eksportowo-importowych jest raczej niekorzystne i może świadczyć o słabym zakorzenianiu się obcych inwestorów w gospodarce regionu (Czerwień, 1990) oraz

wskazywać na funkcjonowanie w regionie tzw. modelu gospodarki poddostawcy, formy rozwoju zależnego, określającego miejsce w łańcuchu dostaw przez wytwarzanie i eksport półproduktów o stosunkowo niskiej wartości dodanej. Ich odbiorcą są kraje wysoko rozwinięte, tworzące produkt finalny, zwykle wymagający większej innowacyjności i przynoszący wyższą wartość dodaną (Gromada, Janyst, Golik, 2015). Pozytywne jest natomiast osłabienie natężenia pętli eksportowo-importowych w stosunku do okresów wcześniejszych (por. Brezdeń, 2004; 2006).

Ryc. 11. Eksport i import w podmiotach z kapitałem zagranicznym w powiatach województwa dolnośląskiego w 2012 roku

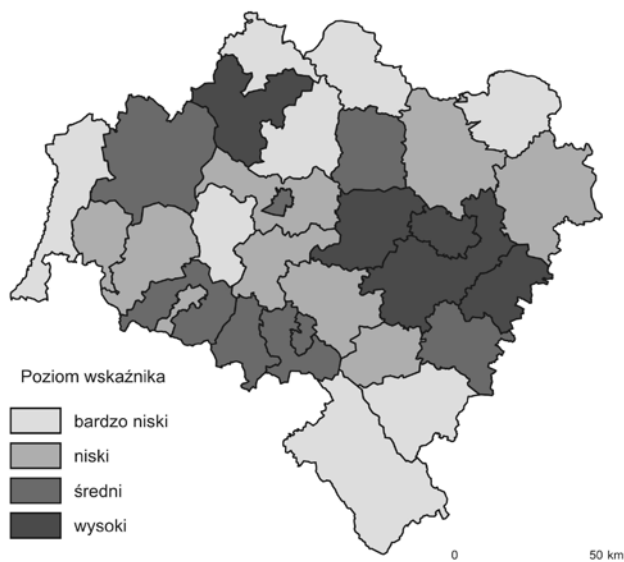

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalności gospodarczej podmiotów...* (2013) i Banku Danych Lokalnych (2015)

Analiza wartości eksportu i importu per capita w powiatach województwa w 2012 roku wskazuje, iż w większości powiatów (oprócz jeleniogórskiego, jaworskiego i trzebnickiego) wartość eksportu firm z kapitałem zagranicznym jest większa od importu lub równa mu, co jest zjawiskiem korzystnym (ryc. 11). Świadczyć to może o postępującym procesie zakorzeniania się inwestycji zagranicznych i wykorzystywania przez nie w większym stopniu lokalnych zasobów. Należy pamiętać, iż inwestycje kapitału zagranicznego w przemysł technologicznie zaawansowany uruchamiają procesy uczenia się siły roboczej i rozprzestrzeniania się wiedzy. Jednak z powodu wyższej kapitałochłonności tego przemysłu inwestycja przekłada się na wzrost importu zaopatrzeniowego (Borkowska, 2003). Stąd dla obcego kapitału charakterystyczne jest większe uzależnienie od importu, znajdujące wyraz w większym poziomie importochłonności produkcji. Przyjąwszy założenie o większym stopniu konkurencji na rynkach zagranicznych w porównaniu z krajowym, na podstawie powyższych wskaźników można wnioskować o większym stopniu innowacyjności produkcji przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym w porównaniu do tych z kapitałem polskim.

Najwyższe wartości eksportu i importu per capita w województwie miały powiaty: polkowicki (przemysł motoryzacyjny), wrocławski (m.in. produkcja komputerów, wyrobów elektronicznych i optycznych, tworzyw sztucznych), oławski (przemysł motoryzacyjny, produkcja maszyn i urządzeń elektrycznych), średzki (przemysł budowlany), wałbrzyski (motoryzacyjny, tworzyw sztucznych) i Legnica. Niewielki wpływ podmiotów z kapitałem zagranicznym na wymianę handlową był charakterystyczny dla powiatów górskiego, głogowskiego i lubińskiego.

Ryc. 12. Wpływ kapitału zagranicznego na gospodarkę powiatów województwa dolnośląskiego w 2012 roku – wskaźnik syntetyczny

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalności gospodarczej podmiotów...* (2013) i Banku Danych Lokalnych (2015)

Ocena wpływu podmiotów z kapitałem zagranicznym na lokalną gospodarkę poszczególnych powiatów została przeprowadzona na podstawie następujących cech diagnostycznych:

- udziału podmiotów z kapitałem zagranicznym w podmiotach ogółem w %,
- wartości obcego kapitału na mieszkańca w zł,
- udziału pracujących w podmiotach z kapitałem zagranicznym w pracujących ogółem w %,
- udziału nakładów inwestycyjnych podmiotów z kapitałem zagranicznym w nakładach inwestycyjnych ogółem w %,
- udziału wartości eksportu w podmiotach z obcym kapitałem w wartości eksportu ogółem w %,
- udziału wartości importu w podmiotach z kapitałem zagranicznym w wartości importu ogółem w %.

Uzyskany skumulowany miernik syntetyczny dla powiatów regionu przyjmował wartości od 0,25 do 9,37. Jego rozkład przestrzenny był silnie zróżnicowany (ryc. 12). Wysokim wpływem kapitału zagranicznego na gospodarkę charakteryzowały się powiaty związane z wrocławskim obszarem metropolitalnym: wrocławski, oławski, średzki, miasto Wrocław oraz powiat polkowicki. Powiaty znajdujące się w sferze oddziaływania aglomeracji wrocławskiej – zwłaszcza powiat wrocławski – uzyskiwały znacznie wyższe wartości od średnich wojewódzkich we wszystkich analizowanych cechach. W przypadku powiatu polkowickiego cechą znacznie podwyższającą stopień wpływu kapitału zagranicznego na jego gospodarkę był udział eksportu i importu w wartościach ogółem. Średnim poziomem wpływu obcego kapitału cechowały się natomiast powiaty: wołowski, strzeliński, bolesławiecki, kamiennogórski, wałbrzyski, jeleniogórski i miasto na prawach powiatu Legnica. W jednostkach tych bardzo licznie występowały podstrefy specjalnych stref ekonomicznych. Najmniejszy wpływ na lokalną gospodarkę miały podmioty z kapitałem zagranicznym w powiatach: górowskim, głogowskim, milickim, lubińskim, złotoryjskim, kłodzkim, zgorzeleckim i ząbkowickim. We wszystkich przyjętych do badania cechach wymienione jednostki uzyskiwały wartości najniższe w odniesieniu do pozostałych powiatów województwa.

PODSUMOWANIE

Przeprowadzone analizy kapitału zagranicznego w województwie dolnośląskim w 2012 roku wskazują na wysokie natężenie występowania podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego na 10 tys. mieszkańców, któremu towarzyszy nadal wysoka dynamika ich przyrostu. Region korzystnie wyróżnia się na tle kraju pod względem wartości kapitału zagranicznego na mieszkańca oraz udziału pracowników firm z obcym kapitałem w pracujących ogółem. Przedsiębiorstwa z kapitałem zagranicznym w województwie wykazują jednak mniejszą skłonność do aktywności inwestycyjnej w porównaniu do wiodących pod tym względem województw w kraju (mazowieckie, wielkopolskie).

Dolny Śląsk charakteryzuje się najwyższą w kraju wartością eksportu per capita podmiotów z kapitałem zagranicznym, której towarzyszy wyższa dynamika eksportu w stosunku do średniej krajowej. Województwo jednak wyróżnia się niższym od średniej krajowej udziałem wartości eksportu firm z obcym kapitałem w wartości eksportu ogółem.

Region należy do województw, w których kapitał zagraniczny ma duży wpływ na ich gospodarkę, niepokojącym zjawiskiem jest jednak wciąż utrzymująca się obecność pętli eksportowo-importowej i funkcjonujący model gospodarki zależnej.

Rozkład przestrzenny wartości kapitału zagranicznego na mieszkańca, udziału pracujących w podmiotach z obcym kapitałem w pracujących ogółem czy nakładów inwestycyjnych wykazuje wyraźny związek z rozkładem przestrzennym wartości produkcji sprzedanej przemysłu i jej dynamiki w latach 2008–2012. Dowodzi to istotnego wpływu, jaki mają zagraniczne przedsięwzięcia inwestycyjne na przekształcenia strukturalne gospodarki regionu i jej rozwój. W większości powiatów województwa widać większą skłonność podmiotów z kapitałem zagranicznym do eksportu niż importu, co jest zjawiskiem korzystnym. Region charakteryzuje się znacznym przestrzennym

zróżnicowaniem wpływu obcego kapitału na lokalną gospodarkę, z silną dominacją wrocławskiego obszaru metropolitalnego oraz powiatów polkowickiego, wałbrzyskiego, kamiennogórskiego, jeleniogórskiego i bolesławieckiego, co wiąże się z obecnością na ich obszarze licznych podstref specjalnych stref ekonomicznych.

Literatura

References

- Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego (2015, 10 listopada). Pozyskano z http://www.stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks
- Begg, D., Fisher, S., Dornbusch, R. (2006). *Ekonomia. Mikroekonomia*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Borkowska, S. (red.) (2003). *Polski rynek pracy wobec integracji europejskiej*. Warszawa: Raport Instytutu Pracy i Spraw Socjalnych, 24.
- Brezdeń, P. (2004). Wpływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych na rozwój regionalnej i lokalnej przestrzeni gospodarczej w województwie dolnośląskim. *Biuletyn Komitetu Przestrzennego Zagospodarowania Kraju Polskiej Akademii Nauk*, 211, 499–518.
- Brezdeń, P. (2006). Uwarunkowania bezpośrednich inwestycji zagranicznych i ich wpływ na umiędzynarodowienie działalności gospodarczej w województwie dolnośląskim. *Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego*, 8, 60–73.
- Brezdeń, P. (2015). Wybrane aspekty przemian strukturalnych i innowacyjności przemysłu Śląska. *Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego*, 29(2), 123–146.
- Brezdeń, P., Spallek, W. (2008). Specjalne strefy ekonomiczne w przestrzeni gospodarczej województwa dolnośląskiego. *Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego*, 10, 217–229.
- Czerwień, E. (1990). Zagraniczne inwestycje bezpośrednie w gospodarce krajów wysoko rozwiniętych. *Zeszyty Naukowe – Seria II. Prace doktorskie i habilitacyjne*, 105. Poznań: Akademia Ekonomiczna.
- Domańska, A. (2007). Napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych do Polski oraz rozwój handlu międzynarodowego w świetle liberalizacji handlu. W: D. Kopycińska (red.). *Polityka gospodarcza państwa*. Szczecin: Katedra Mikroekonomii Uniwersytetu Szczecińskiego, 179–193.
- Domański, B. (2001). *Kapitał zagraniczny w przemyśle Polski. Prawidłowości rozmieszczenia, uwarunkowania i skutki*. Kraków: Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Działalność gospodarcza podmiotów z kapitałem zagranicznym w 2010 roku* (2011). Informacje i opracowania statystyczne. Warszawa: Główny Urząd Statystyczny.
- Działalność gospodarcza podmiotów z kapitałem zagranicznym w 2012 roku* (2013). Informacje i opracowania statystyczne. Warszawa: Główny Urząd Statystyczny.
- Działalność gospodarcza podmiotów z kapitałem zagranicznym w województwie dolnośląskim w latach 2008–2012* (2013). Wrocław: Urząd Statystyczny we Wrocławiu.
- Dziemianowicz, W. (1997). *Kapitał zagraniczny a rozwój regionalny i lokalny*. Warszawa: Europejski Instytut Rozwoju Regionalnego i Lokalnego.
- Godlewska-Majkowska, H., Komor, A., Zarebski, P., Typa, M. (2013). *Atrakcyjność inwestycyjna regionów. Województwo dolnośląskie*. Warszawa: Centrum Analiz Regionalnych i Lokalnych.
- Gromada, A., Janyst, T., Goliński, K. (2015). *Kapitał w Polsce w XXI w. Kapitał zagraniczny: Czy jesteśmy gospodarką poddostawcy?* Warszawa: Fundacja Kaleckiego.
- Jodkowski, A. (1995). *Zagraniczne inwestycje bezpośrednie w Polsce jako element kształtowania konkurencyjności*. Warszawa: Instytut Rozwoju Służb Społecznych.
- Karaszewski, W. (2004). *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne. Polska na tle świata*. Toruń: Wydawnictwo Dom Organizatora.
- Kożuch, B. (1998). Inwestycje zagraniczne a wzrost konkurencyjności regionu. W: Z. Olesiński (red.). *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Polsce*. Warszawa: Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, 191–213.
- Luc, S. (2000). *Zagraniczne inwestycje bezpośrednie a przekształcenia strukturalne w przemyśle Polski. Monografie i opracowania*, 475. Warszawa: Wydawnictwo Szkoły Głównej Handlowej.

- Nowak, E. (1990). *Metody taksonomiczne w klasyfikacji obiektów społeczno-ekonomicznych*. Warszawa: Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne.
- Nowicki, M. (red.) (2013). *Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów polski 2013*. Gdańsk: Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową.
- Pakulska, T. (2010). Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w rozwoju przedsiębiorczości w regionie. W: K. Kuściński (red.). *Przedsiębiorczość a rozwój regionalny w Polsce*. Warszawa: Wydawnictwo Difin, 153–209.
- Smętkowski, M. (2000). Przedsiębiorstwo zagraniczne w otoczeniu lokalnym. *Studia Regionalne i Lokalne*, 4(4), 85–88.
- Talar, S. (2009) (2015, 14 listopada). Znaczenie zagranicznego kapitału produkcyjnego dla innowacyjności polskiego przemysłu. W: E. Skrzypek, A. Sokół, (red.). *Zarządzanie kapitałem ludzkim w gospodarce opartej na wiedzy*. Warszawa: Instytut Wiedzy i Innowacji.
- Weresa, M. (2002) (2015, 12 listopada). Skutki inwestycji zagranicznych dla gospodarki kraju przyjmującego – doświadczenia Polski. *Zeszyty BRE Bank CASE*, 62, *Rola inwestycji zagranicznych w gospodarce*, 7–42. Pozyskano z http://www.case-research.eu/upload/publikacja_plik/bre62_2.pdf
- Witkowska, J. (1996). *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Europie Środkowo-Wschodniej. Próba interpretacji na gruncie teorii bezpośrednich inwestycji zagranicznych i teorii integracji*. Łódź: Uniwersytet Łódzki.
- Zysk, W. (2004) (2015, 18 listopada). *Związki bezpośrednich inwestycji zagranicznych ze zmianami struktury eksportu i importu w Polsce*. Pozyskano z http://www.ur.edu.pl/pliki/Zeszyt5/36_zysk.pdf

Paweł Brezdeń, dr, Zakład Geografii Społeczno-Ekonomicznej, Instytut Geografii i Rozwoju Regionalnego, Uniwersytet Wrocławski. Dr Paweł Brezdeń jest adiunktem w Zakładzie Geografii Społeczno-Ekonomicznej Uniwersytetu Wrocławskiego. Jego zainteresowania badawcze koncentrują się na procesach inwestycyjnych, sektorze bankowym, przedsiębiorczości i aktywizacji gospodarczej, gospodarce sieciowej, strukturach przemysłowych i innowacyjności. Ponadto prowadzi badania w zakresie demografii i problemów ludnościowych oraz zarządzania i marketingu. Jest współautorem trzech atlasów popularnonaukowych i monografii społeczno-gospodarczych.

Paweł Brezdeń is an assistant professor at the Department of Socio-Economic Geography at the University of Wrocław. His research interests focus on investment processes, banking industry, entrepreneurship and economic revival, the networked economy, structure of industry and innovativeness. In addition, he is conducting research in the field of demography and population, management and marketing. He is a co-author of three popular atlases and socio-economic monographs.

Adres/address:

Uniwersytet Wrocławski
Instytut Geografii i Rozwoju Regionalnego
Zakład Geografii Społeczno-Ekonomicznej
pl. Uniwersytecki 1, 50–137 Wrocław, Polska
e-mail: pawel.brezden@uwr.edu.pl